

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díj:</i>	
Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjajukért kapják.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoknál — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivataltal küldendők.

Foglalkoznak-e a szabadkőművesek, mint ilyenek, vallási kérdésekkel?

(Folytatás.)

Nyomban ez után a szerencsés fordulat okaiul felhozza a számos egyetem alapítását, melyekről nem tudja, hogy azok a „hierarchia mocsárából“ keltek ki. S azután ismét így folytatja: „szükséges volt, hogy előbb a lelkiismereti szabadság zászlaja győzelmesen fölemeltessék és a rettenetes hierarchia a szellemek fölött való kártékony mindenhatóságtól megfosztassék. És e nagy, e merész művet véghez vitték Luther, Zwingli és Kálvin.

„Ha az igazság barátját s az emberiség történelmében értelmesebb kutatót valamely világtörténeti esemény csodálatlaltól töltheti el, úgy bizonyára az a merész mű, az az esemény az, mely a reformatio neve alatt be van vésvé a történelem lapjaira. Sehol határozottabban nem lép föl az észak örök érvénye, az esetlegesnek és önakarátúnak mulandósága mellett, sehol sem fejlődik a jognak a hatalommal, az igazságnak a vakhittel, a világozágnak a sötétséggel való harcra feltünöbben és merészebben, mint ama nagy eseményben.“¹⁾

A pozsonyi „Schiller“ □ egy másik tagja báró Gagern Carlos t.: a „Hajnal“ 1880 évi februári számában a 25—28 ll. valóságos theologiai, helyesebben antitheologiai értekezést ír „A szabadkőművesség egyik védnökéről.“ Ezen értekezés elejétől végig tökéletesen beleillenek jelen fejezetünk keretébe, minthogy azonban még sok más is kell közölnünk, be kell értnünk egyik-másik pontjával.

„A Jáno-rendű szabadkőművesek régi időktől fogva Jézus előzőjét, keresztelő János választották védszentjüktül, és távol legyen tőlünk, hogy a választást rosáljuk. Egész története vagy mondája, egész működése, élete s halála oly gazdagon nyújtja a valóban szabadkőművesi symbolumokat, tanokat és mintaképeket, melyeket nem szívesen nélkülöznénk szövetségünkben, kivált ha óvakodunk azt a kereszténységgel fölöttébb közel viszonyba hozni.

„A skótrendűek azonban egyrészt sz. Andrásra bízták a védnökséget, másrészt habár ritkábban, evangélista sz. Jánosra, a keresztifára ítélte mester kedvezé tanítványára. Nekünk személyesen legrokonszenvesebb a három közül az utóbbi, nem talán evangéliuma, még kevésbé a tévesen neki tu-

ladjonított kinyilatkoztatása végett, (sic!) ¹⁾ hanem ugynevezett, noha talán szintén apokryph testamentoma végett.

„Evangéliuma, az első kísérlet a keresztény hit speculativ okadatolására, nem kedves előttünk. Sohasem voltunk barátjai azon, némely műhelyben divó szokásnak, hogy a bibliát, épen amaz evangélium első fejezeténél feltűve az ol-tárra helyezik. Kevés hajlamot éreztünk az a rejtélyes szavak: „Kezdetben volt a Logos“ — melyeket a különfélebben, még szabadkőművesileg is magyarázhattak — igazi értelmének kifürkészésén fáradozni. A mi kinyilatkoztatását illeti, az minden költői szépségei s merészségei daczára inkább visszataszító, mint vonzó hatással van ránk. Ez említett két könyvben foglalt theologiai, metaphysikai s misztykus saktól menten szeretjük az evangélista János személyét tekinteni; nem azoknál fogva érdemes ő arra, hogy testvérszövetségünk egyes csoportjai védnökül választott, — hanem egyesegyedül testamentumánál fogva.

„De mi az ő testamentuma? Miben áll az? . . . . .

„Filioli diligite alterutrum“ — fiaim szeressétek egymást. . . János ugyan, ha egyebet el nem akarunk tőle ismerni, meg-szűnik a specifikus kereszténységnek apostola lenni; mert az általános emberi szeretet szabálya független minden vallástól, tehát a keresztényitől is. De e körülmény megingathatja-e a szabadkőművest? Korántsem. Hiszen mi épen csak emberek akarunk lenni és embertársainkat csak mint ilyeneket akarjuk testvéreileg szeretni és hogy ezt tehessük, szükséges, hogy álláspontunk minden vallás fölött legyen. A „tűrhetlenség“ fogalma a „vallás“ fogalmától elválhatlan. Valóban hívő logikailag nem lehet tolerans. Minthogy pedig zászlónk a „Tűrelmesség“ szót bitorozza, s minthogy e szóban az egész szabadkőművesség quintessentiája rejlik: természetesen örvendve helyeseljük János testamentumát, hogy a „fiaim, szeressétek egymást“ minden emberre, minden vallás biveire vagy ellen-zőire kiterjesztessék.

„Némelyek a keresztényi szeretetet a keresztény hittanok kifolyásának tekintik. Nem mi. Előttünk a hitnek semmi köze a szeretettel. Ez nem erdhet soha bizonyos vallási fel-fogásból, hanem csakis a tiszta humanismusból, mert csak akkor lehet mindent felölelő. A keresztényi szeretet nevében az áldozatok számtalan hekatombái hulltak el; — az emberi

1) Hajnal. 1879. június júliusi szám. 99. l.

1) Az eredeti szöveg német, a fordítás pedig a „Hajnal“-é.

szetetet nevében nem történt az, nem is történhetik soha. Schiller azt dicsérte Rousseauban, hogy keresztények között — embereket toboroz. Ez a mi feladatunk is. Feladatunk a keresztényt, zsidót, muhamedánt és minden hívőjét bármi felekezetnek, ebből oly teljesen kivetkőztetni, hogy belőlük csak az ember maradjon meg — mert ez elegendő; ugyanis az az ember, a ki önmagában az emberiség eszméjét elérni igyekszik, a ki János testamentumát „fiám, szeressétek egymást” a leghívebben követi s megvalósítja.“

Ezen szabadkőművesi értekezéshez sok észrevételt és magyarázatot lehetne fűzünk, de hát nekünk ezen fűzetben általában s a jelen fejezetben különösen nem az a célunk, hogy a szabadkőművességnek vallásügyi téves s esetleg igaz tanait kimutassuk. Mi itt csak azt akarjuk bebizonyítani, hogy a szabadkőművesek, mint ilyenek, tényleg foglalkoznak „vallási kérdésekkel” s ezen állításunkat báró Gagern Carlus t. idézett fejezetesei fényesen illusztrálják.

1880. évi márczius 31-én a budapesti „Humboldt” □-ban Mandello Hugó t. tartott fölvilágosítást, melyben a Darwin-féle elméletről értekezett, nem mulasztván el azt, mint megdöntöhetetlen törvényt, több pozitív vallási hitzikkelyt pedig mint mesét, fölösleges és káros tant föltüntetni.

„Ha ezen elmélet — így szól a vallási kérdések tárgyalását meg nem tűrő szabadkőművesi páholy ülésén Mandello — első sorban a papság által lett megtámadva, ez azért történt, mert az messzebb látva mint Darwin maga, elméletének egész horderejét felfogta és igen jól érezte, hogy föjelentősége nem a természettudomány, hanem a papságnak legsajátabb terén keresendő és hogy ezen elmélet nemcsak legalkalmassabb a teremtésről szóló átszármozott meséjének megbuzdítására, hanem a személyes istenség hitét az erkölcsi törvények indokolásánál legalább is feleslegessé teszi.¹⁾

„És ezzel megközelitem előadásom tulajdonképi tárgyát.“

„Szövetségünk törvényeinek engedve, a személyes istenségben való hittől eltekintve (— szabadkőművesi alapely, melytől a szabadkőművesek eltekintenek! lásd fenn —) s azt vita alá sem boesátva, igyekezni fogok kimutatni, hogy az erkölcsi törvények, valamint a bennünk működő lelkiismeret eredete vallási képzelmelettől egészen független, a természeti törvények szerint a Darwin-féle elmélettel szoros összefüggésben áll, és hogy ebben a physikai természet egyik csodálatos lélektani hatását (— ime fábol vaskarika —) szemlélhetjük.

„A legrégebbi idők óta az erkölcsi törvények eredetének okát kétféleképp (csak ?) magyarázták, úgy, hogy azokat vagy velünk születetteknek állíták, vagy pedig a társaság egyöntetű akaratából származó, önkényszerűleg megállapított tételekre fektették.“

„Mind a két feltevés, ha a valóságnak megfelelőne, némely káros következményeket vonna maga után. Az első

1) Miként lehet a szövegben idézetteknek amia beszéddel összeegyeztetni, a melyet a szabadkőművesi fölvétel alkalmával a főmester a belépőhöz intéz? „Uram! — így szól a főmester — ha ön mint becsületos és lelkiismeretes ember, netalán attól tartana, hogy közöttünk olyas valami történik, mi az Isten és vallás . . . . ellen volna intézve, biztosítom önt becsületszavamra és az egész páholy becsületszavára, hogy ez nem áll.“ A magyarországi szabadkőművesi Nagypáholy szertartáskönyvéből I. fok. — Oh mily olesó lehet a becsület ott, ahol azt így vesztetetik.

minden erkölcsi felelősséget megsemmisítene és valóban is, a míg általánosán alkalmazva volt, az eredő bűnnek káros tanát eredményezte, — a másik pedig az erkölcsiség criteriumát valóban veszélyes módon, változó nyilvános véleményütt tenné függővé . . . . . Mentül inkább emelkedik a művelődés, — mennél inkább tanulunk annak fonalán, magunkat a természeti viszonyok fölé helyezni s azokon uralkodni, a helyett, hogy azok zsarnokoskodjanak rajtunk, — mennél inkább főczéljává lesz a humanitásnak, lerontani azon korlátokat, melyek az egyes socialis községek közt fenállnak, és ezeket egytlenegy, egymással és egymásért élő nagyközséggé alakítani: annál inkább tűnik el a szükségletek és kiindulási pontok különbözősége és annál inkább közeledünk szükségképen az általános érvényütt, egységes morál ideálja felé, még pedig természetes uton, a nélkül, hogy e miatt dekalogra vagy kinyilatkoztatásra szükség lenne.

„Ennélfogva abban keresem e fejezgetés és e tudat hasznát, hogy arra tanít, függetlenné tennünk az erkölcsi törvényt minden vallási meggyőződéstől és a papok tanaitól, úgy hogy ez által bebizonyítva látszik az, hogy az egyén erkölcsisége, tehát jellemboesése teljesen független, nemcsak attól, mely vallásfelekezeti — a mi szövetségünkben úgy is már el van ismerve — hanem attól is vajjon egyáltalában tartozik-e valamilyen vallási felekezethez.“²⁾

A „Hajnal“ 1884. évi január számában 3—13. II. közzölve van Németh Miklós helyettes Nagymester páholyelőadása, melyből néhány részletet okvetlenül be kell e helyütt mutatnom már csak azért is, hogy lássuk, mily irigy szemmel néznek a magyarországi szabadkőművesekre, akik az ottani viszonyoknál fogva sokkal bátrabban léphetnek fel a katolicizmus ellen, mint a magyarországiak.

„Mai előadásom tárgyát — így vezeti be előadását a hely: Nagymester — egy szónoklat képezi, melyet Dr. A. Blatin a francia N. O. Conventjének 1883. szeptember 18-án tartott zárülésében, mint annak ez alkalomra választott szónoka elmondott volt . . . . Kezeimbe kerülvén . . . az említett beszéd, átvastagom azt, és úgy találtam, hogy annyi érdekes, magasztos és különösen a francia közművesség szellemét jellemző gondolatot, sőt pozitív javaslatot tartalmaz, hogy megérdemli, miszerint azt a t. t. -kel is megismertessem, kik nincsenek azon helyzetben az eredeti olvasni, mely csak néhány példányban küldetett meg.

„Tudom és érzem, hogy ifju és ennél fogva még zsenge királyi művészetünk a kérdéses beszédben kifejtett magasztos eszméket egyelőre gyakorlatilag nem követheti, hanem csupán tudomásul veheti; de megelégedhetünk már azzal is, ha azok felett gondolkodva, a kétségkívül bennünk is feltalálható buzgóságot serkenteni fogja az irányban, hogy iparkodjunk kitartó, valódi szkmvesi szellemtől áthatott munkásság által törekedni, hogy mielőbb oda juthassunk, miszerint a legmagasztosabb ideálok létesítéséhez ne csak szóval, de tettel is járulhassunk.

„E helyütt szükségesnek tartom megjegyezni, hogy sokkal kevésbbé ismerem a francia viszonyokat, sem hogy francia szempontból bírálatot engednék magamnak a beszéd azon részei felett, melyek a pozitív vallások és különösen a katholicus vallás ellen irányulnak, ki kell azonban jelentenem,

hogy a mi engem illet viszonyainkra való tekintettel, a szónok által kifejtett az iránybani nézetekhez, oly mérvben, mint általa kifejtettek, nem járulhatok, azokat veszeljeseknek is tartom, mert azonkívül, hogy vallási discussiók határait megszábní igen bajos, azok a szellemi műveltségnek magas fokát tételezik fel,¹⁾ mert ellenkezőleg nagy rázkódtatásoknak tehetnénk ki a társadalmat, melynek aránylag igen kevés tagjai bírnak oly magaslatokra helyezkedni, melyekről a valót a csalékonnyól bizony megkülönböztetni lehet.

(Vége köv.)

A banyavidéki róm. kath. esp. kerület plébániáinak rövid története.

Írja: Kovács Gyárfás.

D. Körösbánya. I. A plébánia keletkezése. E plébánia keletkezése közvetve összefügg I. Lipót magyar királynak azon harczaival, melyeket a törökök ellen viselt; mert hogy ezek erejét annál inkább bénítsa I. Lipót a bolgár nemzetet is igyekezett a török uralom elleni lázadásra ingerelni. Legatább ezt mondja Kolosy Antal, midőn az 1882 évi Schematismusunk 17-ik lapján az alvinczi plébániáról így ír: „Natio bulgarica insultante Christianis exercitibus Turcarum furore, a Leopoldo I. Rege Hung. anno 1690 adversus Turcis invitata ob sinistram armorum eventum, a praevaleantibus Turcis truci modo opprimi coepit. Fars nationis opulentior reficere patriae solo, sub Regia protectione committibus P. P. O. S. Franc. Prov. Bulg. anno 1791 a Leopoldo rege diplomate Albae-Juliae. Devae et Alvinczii in excoisio ab officio r. camerari territorio sedem fixit. Compositis Rakocianis turbis, bulgari, qui interea in Valachiam sese subduxerunt, cum F. F. Franc. Alvinczima redierunt, et pristinas sedes vigore diplomatis sibi concessas recuperarunt.”

Tehát a bolgárok a Leopold által elébb kijelölt lakhelyeikre s így Dévára is visszatértek, követvén őket jó és balsorsukban szent Ferenc rendjének „bolgár provinciájából való szerzetes lelki pásztoraik, kik aztán nemcsak Déván létesítenek egy hatalmas konventet, hanem egyúttal ezen konventjük mintegy telepe lett azon szerzetes misszionáriusoknál, kik ezen bányavidéki esp. kerület legtöbb plébániáinak is legelső szerzői lettek. Mint már eddig is láttuk: Nagyágnak, Csertéshondolnak és Boiczának plébániáit e buzgó atyák szervezték.

Igy a körösbányai plébánia is — nekik — a dévai konventből ki-kiránduló bulgarita szerzeteseknek köszöni eredetét, sőt az általuk ezen esperes kerületben szervezett plébániák közül egyedüli a körösbányai, mely most is lelkipásztorságunk alatt áll s mely plébánia eredete s múltjára vonatkozólag a zárda története, az egyházlátogatási s egyéb okmányok alapján részletesebben következéket jegyezhetjük ide:

1) Ha tehát a műveltség — természetesen szabadkőművesi értelemben vett műveltség — mindünk is e éri ama magas fokot, a melyet teszem azt Franciaországban máris elért, akkor Németh Miklós hely. Nagymester felfogása szerint, nálunk is meg lehet majd valószínű Blatin testvér eszméit

„Introductio parochiae administratoris in quantum ex actis Provinciae Bulgariae et Valachiae erui potest sequens est: Postquam anno 1711. compositis utenque in Transylvania disturbis Rakocianis, populus Bulgaricus, qui in Valachia dispersus fuerat, iterum in Transsylvaniam venisset, et territorium pro habitatione Devae obtinisset, nostri patres quamprimum cum Bulgaris Devam venerunt: statim omnibus ibidem dispersis Catholicis, tum militibus, tum aliis christianis nobilibus et ignobilibus spiritualia servitia praestare coeperunt. Sic etiam in Chryso (Körösvidek) inter-ibidem existentes catholicos ingens exorta consolatio. Patres enim nostri frequenter et maxime in festis majoribus eo venerunt et fidelibus concurrentibus verbum Dei proponere, sacramenta administrare, sacrum celebrare solebant. Et hae excursioniones duraverunt per 17 annos, donec ad instantiam Catholicorum tandem anno 1728. Illustriss. ac Reverendiss. D. Comes Ladislaus Nádasdy Episcopus Csanadiensis et simul Praepositus Jauriensis demandasset suo vicario generali Reverendissimo D. Alexandro Kovács, quotenus templum Körösbányeuse Calvinistis eriperet ac Provinciae Bulgariae conferret, unum ex ejusdem Provinciae patribus tanquam parochum installeret, quod etiam eodem anno factum est.” (Deer. Vis. Can. Kov.)

Ezent nevezett Kovács Sándor tehát hódolva püspöke rendeletének, az 1728 év november 8-án Aradon kelt installationalis levelével P. Fehérváry Agoston bulgarita szerzetes személyében nemcsak a körösbányai katolikusokat látja el rendes lelkészszel, hanem ennek joghatóságát kiterjeszti az egész Brád és Halmagy vidékeire is (in districtus Halmagyensem et Bradiensem. (U. o.)

P. Fehérváry Agoston midőn Körösbányára érkezett, itt igen szomorú vallásügyi állapotokkal találkozott. Az Istennek nem volt temploma; a papnak sem lakása. Volt ugyan egy ősrégi romlatag templom, de ez is a Rakóci féle mozgalmak időkben Körösbányára gyülekezett kálvinisták birtokában állott.

E templomnak a katolikusok részére visszaszerzése lett legfőbb gondja P. Fehérváry Agostonnak, mi azonban csak kevéssel 1766 előtt történt meg. Addig is a templom szomszédságában elterülő kis kertben volt egy oláh kunyhóban ültött szállást és az istentiszteletet a hívek alamizsnából épített imelában tartotta (Háztörténet). E kápolnának, mely Nep. szt. János tiszteletére benedictáltott (Hist. Dom. p. 40.) a templom déli oldalán most is észrevehető nyomai, valamint a régi kökerítésnek, mely valaha a templomot övezte.

Azokból, miket eddig elbeszélünk, két következtetést vonhatunk le. Első az, hogy a körösbányai jelenlegi plébánia szervezetet a csanádi püspökség által 1728-ik évben. Második: hogy már az ősi időkben kellett lenni ott katolikus plébániának, mert az első lelkésznek oda kinevezett P. Fehérváry Agoston egy romlásnak indult katolikus — de addig kálvinisták által bitorolt — hatalmas templomra talált.

Ezen templom, mint a „Historia Residentiae et Ecclesiae P. P. Franciscanorum Provinciae S. Joannis a Capistranorum Bulgaro-Valachica unitae” — és a Szepesymeg Kovács Miklós féle püspöklátogatási okmányok is állítják igen régi; és bár idők folytán számos romboláson s így restauráláson is ment keresztül: de egyes részeiben most is impozáns. Megérdemli, hogy érintett okmányok alapján tüzetesebben foglalkozzunk vele.

E templom a hajdan város, most nagyközség — Körösbánya közepén fekszik. Falazata faragott kővekből van összerakva, miért szerkezete azon régi, vallásos időkre emlékeztet, midőn a templomépítőket nem az üzérkedés szelleme vezeté és lelkesíté munkájukban, hanem a vallás és műalkotások iránt való lelkesültség. Azért maradandóbb alkotmányokat hoztak létre.

„Qui hanc Ecclesiam primitus struxerit, non constat. Instrumenta attamen litteraria in Archivo Prov. Bulgariae reperibilia, isthinc in copia adnexa referant sequentia: In medio oppidi antiquissima extat Ecclesia, exterius cum columnis altis, ex dolato lapide non minus firmiter, quam eleganter constructa. Fenestras habet more antiquo valde longas et ex una et altera parte duplices gradus lapideos per modum cochleae dispositos; per inferiores ascenditur ad chorum et turrim; per superiores fuit olim e sacristia ascensus ad oratorium et templi tectum. Conspiciuntur etiam modo fundamenta muri, quo templum circumdatum fuit. In Sanctuario vero dextris apparebat aliquid picturae, quasi purgatorium olim depictum fuisset. Et non procul abinde, post aram legebantur sequentes versiculi (sive primus versus ex hymno Vesp. Transfigurationis D. N. J. Chr. gothico caractere descriptum): Quicumque Christum quaeritis, oculos in altum tollite, illic licebit visere signum perennis gloriae.* A quo vero vel quandonam haec scripta sunt expressum non fuit. In Sanctuario vero defacto cernuntur in lapide exsculpta signa montanistica, -- ex una parte sol, luna, mercurius -- videlicet aurum, argentum et argentum vivum, ac mallei montanistici; ex altera parte insignia artis liquefactoriae. Ex quibus constat: Ecclesiam hanc montanicam fuisse et utrumque officium montanicum viguisse. An haec Ecclesia ab urburariis et incolis metallurgicis auri cultoribus erecta fuerit -- merito dubitari potest; magisque credibile apparet: hoc templum munificentia alicujus Regis Hungariae erectum fuisse. (Historia Ecclesiae et Decr. Kov.) Elég az, hogy a templomnak ősrégisége mellett bizonyít a „Templom története“ 30 lapján olvasható e megjegyzés is: „In superioribus gradibus ex parte sinistra, in quibus gradibus ex Sacristia ad tectum Ecclesiae ascenditur in coemeterio parietis haec inscriptio legitur: N. J. I-FIOMES MÓCZIARI BELINIS. PRIDIE APRILIS. 1590 GRE. ZENCZITI.

Megjegyzendő azonban, hogy eme leírás a jelenlegi templomnak csak mult képét tárja elénk; mert idők folytán számos viszontagságon menve keresztül, a tisztelendő régiség szép alkotásaiból sok hiányzik; mivel a sok kontárkodó restaurator nem szokott a régi idők műkinészei iránt kellő tisztelet és kegyeletes érzékkel elbánni. — Már pedig e templom amint számos viharok fergegégeit élte át, úgy éppen annyi avatatlan kéz javításain is esett keresztül. Ilyen javításra czélzó a templom iverzetén olvasható e chronosticon is: VŐDönkbLİ Igaz régléktől feLes köLtséggel Vİitattot róMafı ósag; valamint ez:

Az eMber Csak a kİtetszöket LattVá, eLLenben pedig az Vr a szIVet nézi. 1766.

Ez utóbbi chronosticon a templom bejáratánál a kórus alatt létező felirat így bővíti ki: Vetustam hanc aedem, tecto, fornice, chripta, fenestris destitutam restaurarunt F. T. Minor. Obs. Prov. Bulgariae et Valachiae, elemosynis per dioe-

cesim Csanád, Várad, Transsylv. collectis 1766. Restaurata fuerat e solidis materiis, fornice, tectoque idoneo provisum.

Azonban az idők rossz szellemei által kimért csapások még azután sem kimélték a némileg helyreállított templomot. Így 1784 év november 4-én az oláh lázadás pusztításait élte át. A károkat a vallásalap 860 frt 40 kron állította helyre, úgy, hogy istentisztelet tartásra némileg alkalmas legyen. A Hóra lázadás pusztításait s általában az idők mélyébe elvesző multjának minden hiányait aztán enyhíték -- sőt a templomot egészen jókarba jutni segíték azon elemosinák, melyek begyűlték azon rendeletek alapján, melyeket Szepesy Ignác és Rudnay Sándor, Magyarország primása könyörödmányokért intéztek a jó hivekhez. P. Szabó Nazarius által eszközölt ezen országos gyűjtögetés eredménye 5487 rf. lett, miből minden templomi hiány és szükséglet gazdagon fedeztetett. (Decr. Kov.)

Azonban ezen kedvező fordulat alig állott be e sors üldözött templom életében, 1848 október 26-án és 1849 május 27-én ismét átszenvedé az oláh dühöngés vészzeit. Tűz és rablás áldozatául esett a templom. De mert a plebániának az idők viszontagságai közt átért sorsáról más pont alatt lesz említés, itt még csak azt jegyzem meg, hogy ezen legutóbbi csapást kiépülte ő es. és ap. kir. Felseje I. Ferencz József legmagasabb rendelete kapcsán, a mennyiben 1853-ik év július hó 21-én a fejedelmi segély és a vallásalap támogatása közbejöttével a romokban hevert templom renovációja megkezdetvén, az építés oly gyorsan haladt, hogy már 1854 év szeptember hó 2-án Haynald Lajos erdélyi püspök által in Hon. B. M. V. Elisabeth. Vis megáldatván, az istentiszteletnek ismét alkalmas helyévé lett. (Háztörténet). Magáról a templom konsekrációjáról adataim nincsenek. A püspöklátogatási okmányok szerint 1766 évben történt első benedikáltatása Engel csanádi püspöktől nyert felhatalmazás alapján akkori provinciális Kleiner Balázs által. — Ha még megemlítem, hogy e plebania 1786 évig a csanádi püspökséghez tartozott, ezzel egyuttal meg van fejtve az is, miért találkozáink a csanádi püspökségnek e parochiát érintő egy némely rendelkezéseivel. —

(Folyt. köv.)

A római katolikus egyház Kolozsvárt.*

A kolozsvári római katolikus egyház szervezete autonómikus. És hogy egészen hivatalos formában mutassuk be, idézzük az 1867 végén összeállított alapszabályokból a következő fejezetet:

A kolozsvári római katolikus egyházmegye a kolozsvári római katolikus hivekből alakuló oly testület, melynek feladata az anyaszentegyház ügyei és intézményei iránti érdekeltséget a hivek lelkében felkölteni, ápolni és ébrentartani, testületileg befolyani az egyházmegye mindazon ügyeibe, a melyek nem vonatkoznak a lelkipásztorság és egyházi törvénykezés teendőire és hatáskörére.

A kolozsvári hívők jelenlegi főnöke Biró Béla királyhelyi apát, székesegyházi kanonok s mint ilyen a Kolozsvárra áthelyezett, — de országos érdekű részében már évek előtt Budapestre szállított — kolozsmonostori levéltár őre.

1890 áprilisében választották meg kolozsvári plebános-sá. A fehérvári főgymnázium és fiúnevelde igazgatója volt s

* A „Pesti Napló“-ból.

ott tanártársai is, tanítványai is rajongással szerették. Lehetetlen volna őt nem szeretni. Kolozsvárra mint az erdélyi római katolikus Status igazgató tanácsának előadója jött át, módorával, azzal a csodálatosan megbízó apostoli magatartásával, mely intelligenciájával megnyert itt mindenkit valláskülönbőség nélkül. Midőn meghalt dr. Eltes Károly a plébános, csaknem egyhangulag őt választották plébánossá — már pedig a kolozsvári plébániával méltóságos titulus és gazdag javadalmas jár.

Olyan maradt mint volt, nem győzik itt a kedvét keresni, nem győzik szeretni. Mikor megindul a városban esüdes, lassu lépteivel, azzal a csaknem bújó szerénységgel, mindenki gyöngéd mosolygással fordul az ezüstfehér hajú kedves pap felé s ő mélyen egyformán emel kalapot a legkisebb boltosnásnak is. Gyakran láttam estétkint egyedül járkálni a sétatéri fasorban, szent arcz, melyen mindig összhangot tart a jóság és a nyugalom. Mennyire ismerheti az embereket, s mennyit meg tudhatott az bocsátani, a ki ilyen harmoniát szerzett az arczára! . . .

Tudással és elvéhez híven — szeresd felebarátaidat, mint önmagadat! — vezeti a kolozsvári plébánia ügyeit s a kolozsvári többi egyházakkal békés egyetértésben működik.

Lelkipásztori működésében segítő társai Sebestyén Mózes, Máthé István, és Tözsér László segédlelkészek.

Főgondnoka az egyháznak Dr. Groisz Gusztáv az egyetemi professor, ki tudománya, fényes ékesszólása és az egyház ügyei iránt való meleg érdeklődése révén olyan tiszteletet vívott ki magának az egyházközösségben, hogy Paál Sándor tankerületi főigazgató és egyházi gondnok halála után egyedüli jelöltje volt a megüresedett állásnak. Megválasztották s minden megelégedésre, buzgó odaadással védelmezi egyházának jogait, szíven hordva annak vagyoni és szellemi haladását.

Az egyház működéséről szólva, hivatkozunk itt is a város külső részében fűntartott hét iskolára, melyekben huszonegy okleveles tanító és tanítónő működik, mindannyian legkevesebb évi 600 forint fizetéssel javadalmazva. Három aggházat tart fön az egyház, segítve részint a benlakó szegény öregeket, segítve havi járadékkal az azokba már be nem férő gyámolatlanokat.

Az egyház szíven viseli a piaczi szép gothikus templom restaurálását minden lehetőt elkövet annak jókarba helyezésére. Evenként tőkésített 1000 frtot fordít a belső berendezés stilszerűbbé tételére.

*

A piaristák.

Magyarország szerzetesei közt a legáldottabb, legmagyarabb rend ez. Huszonegy gimnáziumban évenként közel nyolcezer ifjút nevelnek. E huszonegy gymnasium egyike a kolozsvári római katolikus főgymnázium is. A Torda-utca és a Farkas-utca szegletén van egy emeletes régi ház: a tárház; mellette a Farkas-utczában egy két emeletes nagy épület: a gymnasium. A tárház régi jezsuita-épitmény; a piaristák csak a jezsuita-rend megszüntével 1776-ban telepedtek meg Kolozsvárt Mária-Terézia királynő felszólítására, s azóta állandóan vezetik a gymnasiumot és gondozzák a vele kapcsolatos két finevelő intézetet. A rend kétségteletül

igen érdekes szervezetére nézve és megható célját tekintve. Kegyes tanító rendnek hívja magát, mert tanítás a léjtoga és vallásosság a lelke. A kolozsvári tárházban évenként 30—35 rendtag van, kik azonban két részre oszlanak: van közöttük tizenkét tanár és egy, a ki az elemi katolikus iskolák igazgatója; ezek a seniorok. A másik részét a fiatalok képezik, a kik mind végzett theologusok, az egyetemre járnak s a tanári pályára készülnek.

A tárházban a tanárok közül egy-két a földszinten, a többi pedig a fiatalokkal az emeleten lakik. A földszint többi részét a háztartáshoz szükséges helyiségek foglalják el. Itt vannak a kamrák, a szakács lakása, a konyha, az ebédlő. Igen érdekes a ház tagjainak belélete. A tanárok, rendszeresen korán kelnek fel és munkához fognak, javitják azokat a kriminális iskolai gyakorlatokat, melyeket boldog emlékezetű gymnazista korunkban mi is sokat elkövtünk. Az után következik az előadások ideje, s déli 12 óráig gyűrnak a bazának egy kis intelligens anyagot. Félégykor van az ebéd. Az emeleten megszólal a esengettyű, s mindenki az ebédlő felé tart. A hatalmas teremben U alakú asztal van terítve, melynél mindenkinek meg van a maga helye. Az ülés, kor szerint történik, felül a tanárok és a két szárnyon a fiatalok. Az utczán lehet látni polgári ruhában is piaristát; de a templomban, iskolában és ebédlőben mindegyik reverendában jelenik meg. Úgy néz ki ilyenkor a terem, mintha valami fekete sereg ütött volna benne tanyát, egy szellemi fekete sereg. Nincs a piaristákon se gyöngyös gallér, se lila reverenda, se piros öv; a legnagyobb úrtól, a budapesti tartományi rendfőnöktől kezdve a legfiatalabb növendékig, talpig egyforma fekete reverendában járnak. Az ebéd ideje igen kellemesen szokott telni. A hol sok az ember, sok az okos szó. A társalgás rendszeren a napi politikával indul meg. A tanárok közt szenvedélyes politikusok vannak, kik aztán a maguk igazát tudják védeni is. Politikai meggyőződésük nem egyforma. Egy harmaduk Wekerlének a hive, egy harmaduk Apponyiért lelkesedik, a többi haragos függetlenségi. A zajos politikázást elősegíti még az a körülmény is, hogy a tanárok egy része nagy elfoglaltsága miatt csak az ebédlőben olvashat hírlapot. A politika után a napi élet és tudomány kérdései váltakoznak a bonhomival, tréfával, élcezel, mire az ebédnek vége van, s újból megszólal a gymnasium esengettyűje. Ily módon folyik le este a vacsora is.

Jósikánk azt mondja II. Rákóczy Ferencz czimű regényében a piaristákról, hogy ennél különb rendet nem ismer. Mennyi meglepő és lebilincselő vonásuk van! A legigazabb vallásosság, mert ők Máriának a lovagjai, a tudomány tiszta szeretete és munkálása, társadalmi életben a finomság és ügyesség jellemzi őket. A tanuló-ifjúság rendszeren tisztelti tudományukat, szereti szívüket és sokáig emlegeti kedélyüket.

Gymnasiumuk egyike a legihresebbeknek és legjobb nevelőknek Erdélyben. Még a jezsuiták itt nevelték Pázmány Pétert, a híres érseket is, a katolikus vallás ujraalapítóját Magyarországon; itt járt iskolába Mikes Kelemen, II. Rákóczy Ferencz aranytollu apródja és a halálig hű bajtársa. Itt nevelkedett báró Jósika Miklós, a magyar regény-irodalom atyja.

Az intézet tanári kara mindig a legelső között foglalt helyet az országban. Ma is van tizenkét okleveles tanára, kik közül öt doktor. Az igazgató dr. Vajda Gyula egyetemi

tanár, egy mély tekintetű, komoly, zömök férfi, a kit Kolozsvárt mindenki ismer és mindenki szeret, ki nagy szerepet játszik a város politikai és társas életében, de a kinek az egész élete folytonos tömjénezés egy ideál előtt, mely ideálnak minden szabad percét feláldozza s ez az ideál — a magyar művelődés-történelem. Ennek a tudományak a tanára ő a kolozsvári egyetemen, egyetlen tanára Magyarországon.

Érdekes alak a tanári karban dr. Salzbauer János, a szent József fővelő-intézet igazgatója, a kánonjog egyetemi nyilván. rendkívüli tanára. Hatvan éves tiszteletreméltó uri alak. Maga a megtestesült előzékenység és udvariasság. Az a gyengéje, hogy mindent képes megbocsátani, csak a műveletlenséget nem. Tanítványai nagyon esalódnak benne. Az iskolában egyetlenegy tanártól se félnek úgy, mint tőle: csak mikor kikerülnek a keze alól, akkor látják, hogy voltaképpen semmi okuk se volt a félelemre. Harmadévi kolozsvári tanárkodása alatt egész generációkat nevelt ő fel. Róla is el lehet mondani, a mit egy nagy szobrász Beüthly Zsolt márvány-mellsobrára vésett: *Dii me amavere.* — A harmadik egyetemi tanár: dr. Pachinger Alajos, a zooparasitologia magántanára a tudomány-egyetemen. Java-korabbi férfi, a legmélyebb gondolkodás és a legélénkebb jókedv harmóniája. A természetrajzot tanítja, legnagyobb kedvvel az állattant; de ismeri is az emberi és állati szervezet minden csinját binját úgy, mint a tenyerét; nagy bonczoló hírében áll s az orvosnövendékek az ő egyetemi előadásaira ugyancsak járnak bonczolni. Csaknem az összes művelt nyelveket beszéli; akárhányszor nyitnak beszobájába, a kezében mindig könyvet találnak.

A tanári kar többi tagjainak szintén meg van a saját jellemző vonásuk: Tóth Jenő a fizika és Zachar János a matematika tanárai a legelevenebb és legkedélyesebb emberek; Dániel Joakim, a társház főnöke, szenvedélyes gazda Budavári József, Hudra János, Schlichmann Andre és Paikos János higgadt temperamentumok, kik csak a tanításnak élnek, végül a két legfiatalabb tanár: Dr. Száamek György a klaszszika filológia és dr. Hám Sándor a magyar irodalom és a filozófia tanárai, a város ismertebb alakjai közé tartoznak, mindkettő eleven, jókedvű ember, kik szeretik a társaságot s még a jégbátán is találhatnak szórakozást.

Nem kis súly nyugszik Réti Mártonnak, az elemi iskolák igazgatójának a vállán; ő neveli a gimnázium anyagát s valóban az ő áldott lelke és természete való éppen arra, hogy azokból a parányi mozgó, mindig mozgó lényekből munkához és fegyelemhez szokott tanulókat formáljon.

Érdekes még a társházban lakó fiatal piaristák élete is. Számuk évenként 18—22 között változik s mindannyian a tanári pályára készülvén, az egyetemen egyes tanári szakokat hallgatnak. Kettőnként laknak egy szobában s leginkább a rokon-szakbeliek vannak együtt. Napközben vagy az egyetemen, vagy otthon tanulnak; de este és szünnapokon szobáik a jókedvű tanyái.

Körülbelül ilyenek s így élnek Kolozsvárt Magyarországon legkellemesebb s legtanultabb papjai.

Kisebb közlemények.

A vallásüldözés Magyarországon.

Elutasított feljelentés.

(*) A februári rendelet még mindig fennállván, az ítéletek is meghozatnak, nagyobb dícsőségére a magyar liberalizmusnak, mely felismeri ugyan a lelkiismereti sérelmet, a kötelességek összeültökzését, annak orvoslását is igéri . . . de meg nem adja. Csak így ítélezhetnek még mindig a februári rendelet alapján.

Néha néha egy örvendetes momentum e lelkiismereti bajszorán is akad, ilyen az orbai főszolgabírónak, Hollaky Attilának alábbi ítélete, mely a panaszt a bíróság elé utalja, nem tartván büntethetőnek az 1868. LIII. t.-cikknek más megsértését, miat ami a kihágási törvényben van megjelölve.

Az érdekes ítéletet itt adjuk:

Sz: 63—893/kh.

Zabolai Földes György ev. ref. lelkész urnak, esikszentkirályi Bors László imecsfalvi róm. kath. plébános ellen elkeresztelési stb. ügyben tett panaszára megtartott előzetes tárgyalás után hozatott a következő:

Végzés.

Panaszoló lelkész ur kérésével hatáskör hiányából elutasítatik:

Mert az 1868. évi 53 t. cikk rendelkezésébe ütköző cselekmények, mennyiben azok a kihágásokról szóló 1879. év 12. t. cikk 51—54 §§-ai által, mint a vallás-szabadsággyakorlata és vallási szertartás elleni cselekmények kihágásoknak minősítettek s így érvényükben fenntartattak, elbírálására a hatáskört szabályozó 1880. évi XXXVII. t. cikk 41. § sa értelmében a kir. bíróságok mondattak ki illetékeseknek, mihez képest panaszos lelkész urat kérésével hatáskör hiányából elutasítani kellett.

Kovácsán, 1893. február hó 28-án.

Hollaky Attila s. k. orbai járási főszolgabíró.

Róma, 1893 apr. 10.

T. Szerkesztőség!

Erdélyi kedves egyházmegyénk részéről a római második zarándoklatban az egyháziak közül Szabó György szentbárossági plébános társammal ketten levén szerencsések résztvehetni: kedves kötelességnek tartom egyházmegyénk közlönyét a „Közművelődést” zarándok utunk főbb mozzanatairól már az örök városból értesíteni nevezett pap-társam nevében is.

Erdélyi zarándok páp-társammal Kocsárdnál találkozáván, egyútt mentünk s apr. 5-én reggel érkezünk Pestre; s így apr. 4 én az ismerkedési estélyen nem lehetünk jelen. Az indulás Pestről apr. 5-én délután 3 óra 40 perczkor történt a déli vasutak budai állomásától, a hová az indulás előtt már egy órával koncentráladott a circa 230 személyből álló zarándok csoport s ennek vezetője, a csanádi püspök ur ő mlga a ki már itt megismerkedett a zarándok csapattal, s a kikhez egyik váro-teremben beszédet is intézett. A megszakítás nélkül rohanó gyorsvonattal Kanizsán Udinén-Pá-

duán, Bolognán-Florenzén át ápr. 7-én reggel 8 $\frac{1}{2}$ órakkor érkezünk az örök városba. Utközben $\frac{1}{3}$ óráig haladtunk a hullámzó Balaton mellett s ugy ebben miut később az Adria egyik kiszögellésében gyönyörködtünk a vasuti kocsiból. A római indóháznál Gmitter a római magyar gyöntató atya s nébány római pap készséggel ajánlották fel szolgálatukat. Három szállodában osztottak fel; minket a „Minervában” szállásoltak el.

Ő szentsége apr. 8-án fogadott el a sveiczi teremben avagy a Sala Clementinában. Sede gestatoria hozták be a terembe s székből igazgató munkáinak egy diszplányát. Ő katonáitól kísérve felment a trónra. A cesanádi püspök ur felolvasta a latin hódoló iratot, miközben többször harsogó „Éljen!” fölötötte be a termet s mindannyiszor ő szentsége kedvesen mosolygott.

A méltóságos püspök ur letette a trón zsámolyához a cesanádi egyházmegye 6000 frtuyi péterfillerét s dr. Kiss szt. István farsalati igazgató munkáinak egy diszplányát. Ő szentsége midőn belépett a terembe, nagyon gyenge és erőtlennek látt fel, de midőn latin válasz beszédét olvasta, ezt oly erőteljes hang és taglejtéssel kísérté, hogy mindnyáunkat bámulatba ejtett. Válasz beszédében említette, hogy mily öröm s vigasztalásra szolgál neki, hogy az egyház jelen szorongatásai között kedves magyar hívei őt oly távolról meglátogatták. Összetartásra s szt. hitünkhez való tántoríthatlan ragaszkodásra kért. Végül felállott s érzékeny és minket könnyekre fakasztó hangon megáldotta magyar hazánkat, apostoli királyunkat, fő- és alpapságunkat, s hiveinket. Azán körül hordoztatta magát hordszéken s mindenik zarándokhoz egy két nyájás szót intézett, mi alatt engedte gyűrűjét meg csókolnunk.

Ma délelőtt 9 órakkor a püspök ur ő mlga a szt. Péter templom főoltáránál — Cathedra Petri, a hol én is apr. 8-án pappá szenteltetésem úrfordulóján misézni szerenesés valék — szt. misét olvasott. Mise alatt „Imareczunkra borulunk” „Imádkunk szent ostyá” „Üdvözlégy oh drágalátos nagy Szentség” „Téged Isten diesértünk” magyar énekeket s „Hol szt. Péter sirba téve” pápai hymnust énekeltük. Mise végén a püspök ur megható magyar iránt mondott, melyben halát adott Istennek a zarándokiatért, áldást kért ő szentségére, anyaszentegyházunkra, apost. királyunkra, hazánkra s mindnyájunkra. A zokogás miatt alig tudta befejezni az imát s mi is vele sírtunk. — A hogy a Péter templomból kijöttünk, ennek előcsarnokában egy apát-kanonok megköszönte nevünkben a püspök urnak a zarándoklat vezetését s a templom előtti lépcsőzeten Dessewfy nevű nyug. plebános pillanatnyi felvétellel lefénképezett, s azután egy itteni fényképész két csoportba osztva levett. Erdélyből-Nagyszébenből Angermann József és neje is részt vett.

Holnap délután 5 órakor a S. Maria Maggioré-ba megyünk, a hol ő szentsége nevenapján hálaadó isteni tisztelet lesz s a hol az összes Rómában levő bibornokok megjelennek. Ezzel az öt napi római időzésünk s programmunk véget ér.

Holnapután reggel indulunk vissza. Isten velünk!

Fejér Mavó.*)

Napi események köréből

— **Az isteni Gondviselés örökösége Magyarországnak herezegprimásának élete fölött.** Már bejárta a szentségtörő tett híre az országot, borzalmat keltve mindenütt, és nyomban rá hálára serkentve minden érző szívet az isteni Gondviselés iránt, hogy a legdrágább életnek egyike szerenesésen megmenekül. Mi mentette meg a herezegprimást? Az, a mit a lelketlen merénylő kétségbe mert vonni: az áldott lelkű főpap szívének kimeríthetetlen jósága. Ez rendelte oda éppen a végzetes időre azokat az ó-budai apácákat alamizsnára, a kik a merénylet zaját meghallva segítséget küldtek a földre roskadt Kohl Medárdnak, hogy a merénylő lehetetlenné legyen téve. Tehát a jóságos szív és az igaz emberszeretet, ime, csakugyan erősebb mindennél a világon, erősebb magánál az erőszakos gonoszszágnál, erősebb a halálnál. Hála legyen az Istennek!

— **Hálafülsérek** a papnövelde folyósóján elhelyezendő sz. képekre: Ft. Veress Antal nkászoni pléb. úr 1 frt. Nt. Pap Tamás nkászoni segédlelkész úr 1 frt. Főösszeg 34 frt.

— **Jótekonyság.** A szászrégeni róm. kath. leányiskola ujan építése czéljára, erdélyi püspök nagyméltóságú Lönhart Ferenc ur saját magán pénztárából: 600 frt. o. é. azaz hatszáz forint fejedelmi segélyadományyval kegyeskedett járulni. Midőn e jótékonyágáért a szászrégeni róm. kath. hitközség a legmélyebben érzett hálaköszönetét fejezi ki, egyszermind forró imát küld főpásztorra drága életeért a mindenható Isten trónzsámolyához, hogy agkorával járó súlyos betegségét enyhíteni, egészségét visszaadni, és mindnyájunk örömeire lelki és testi jóllétben az emberi kor legmeszeszebb menő határáig megtartatani méltóztassék. — Szászrégen, 1893. márczius 24-én. Az egyházi és iskolai széknek nevében és megbízásából: Rácz István, alesperes-plébános. Prohászka Albert, gondnok.

— **Halálozás.** A halál romboló keze ismét elhagyá rövid pihenését. Nem elégedvén meg borzasztó munkájával, hogy ez évben már két szép reményű ifjút szolita ki ez intézet növendékei közül, most újból egy áldozattal keseríté meg a szülői és baráti szívek esendes örömét. F. é. ápr. 11-én csapott meg a lesújtó hír, e kegyetlen vendég, hogy szeretett társunk, Báli ut János, ki szülőinek fénye, reménye, előjáróinak közös büszkesége és társainak páratlan disze volt, szerető, s fájdalomtól elkínzott szüleinek ölelő karjai között rövid földi vándorlását az örök élettél cserélte föl. Ő boldog már, nem retteg többé a halál kétségítől, rövid játékát hamar befejezé. Mint a tavasz enyhe fuvallmára nyílnak a mező illatos rózsái, oly nemesen fakadtak lelke üde virágai, de élte szép tavaszán zordon zivatar lepte meg hajtasát, s leszagatván dus koronáját, az ohajtott drága kincs helyett kora elvesztése miatt való bánatot nyújtott szép jövőjében reménykedő övéinek. A felejtethetlen jó barát Csik-Kozmáson, 1874. szept. hó 5-én látta először Isten szép eget. Első éveit kedves szülei házában tölté, kik látva jöramenendő hajlamait, komoly pontosságát és szép tehetségeit, Maros-Vásárhelyre vitték, hol jeles eredménnyel végezte osztályait. Innen követve lelke sugalmait a gyulafehérvári papnöve. intézetbe, kívánt be-

*) Köszönjük.

Szerk.

juáni, hol kívánalmát, tekintve fényes bizonyítványát, jellemes magatartását, teljesítették is. Az új, de már határozott irányú kettős szorgalommal, példás akarat erővel kezdé meg. De a sors kegyetlen játéka megzavarta törekvésében. Már karácsonykor kezdődő gyöngülése, fokozódó tüdőbaja szülői ápoló karjai közé szólták őt, hová nemsokára el is ment. De már az édes otthon sem tudá megváltani drága életét, esendes hervadás után 1893. ápr. 9-én reggeli 4 órakor Isten kezébe tette le a fiatal életét, azelőtt való napon a baldoklók szentségében példás áhitattal kalauzául fogadván a megfeszített Istenembert, kinek vallásáért kívánt volna ő is egykoron küzdeni. A temetés gyászos szertartásait ápr. 11-én a vidéki papság végezte. Egy kedves fiú, egy ritka jó barát s gazdag reményekkel ékeskedő növendék szállt sirba ő benne. Nincs szülői szeretet, baráti szív, mely forróbban égne, mint a minővel kora elhunytát mi siratjuk. Te czélt ért boldog pályafutás! Egy végszavunk van még hozzád, halld meg ezt, kérünk: Te eltávozol, de vonzó alakod élni fog örökre közöttünk, mi feledni nem fogunk, nem, ez lehetetlen volna tán! S ha naponkint bő imát küldünk kegyes Istenünkhez, örök üdvöd lesz, mi bezárja azt.

A növendékpapok.

— **Nyilvános köszönet.** Száz esztendőnél több ideje annak, hogy a magyar-láposi róm. kath. kis egyház a különféle felekezetek közötti rendes iskola és kántor nélkül fennáll, küzködik csupán egyes kiválóan buzgó hívek önkényt felajánlott szolgálatait által segítve időnkint egy a tanításban, mint a kántori teendőkhöz — míg az utóbbi időkben kénytelen ártatlan gyermekeit a sok zsidó és kalvinista közé az állami iskolába küldeni; — és ezen hosszú idő alatt szomoruan érezte a hiányt, fájdalmas szívvel sohajtozott kiegészedése, megerősödése idejének eljövetele után. A dicsően elhunyt Fogarasy Mihály volt erdélyi püspök jósaága által, ki ezelőtt 35 évvel ezer forintot adott a kántortanítói fizetés alapjául, mely mostanig ötezer fortra nőtt, — és a Lőnhart Ferencz legkegyesebb püspök urunk határtalan áldozatkészsége folytán, melylyel a Magyar-Láposon építendő róm. iskola és kántortanítói lak építési költségeinek fedezésére az egyes hívektől és az egyháztól adott 1080 forintból ápril. 6-án egyezerkétszáz forintot kegyeskedett küldeni, — már közel van, mondhatni eljött a várt idő, midőn hétköznap is rendes kántori szolgálatnak örvendhetnek a hívek, s midőn kath. iskolában tanulhatnak a gyermekek. Minél nagyobb a szükség, melyben valaki szenved és minél hosszabb időn át érzi azt: annál nagyobb az ilyenkor nyújtott jótételének az érdeme, annál leirhatatlanabb és tartósabb öröme, bálája a felsegítettnek. Nagy szükségben volt a magyar-láposi róm. egyház, hosszú időn keresztül viselte, mélyen érezte azt; éppen azért Lőnhart Ferencz püspök urunk ő Nagyméltóságának azon számtalan áldozatait között, melyeket a vallásos népevelés oltárára hozott, a melyekkel a föld határain túl emelkedő, soha el nem múló érdemeket szerzett magának és annyi sok ezer hívőnek szívében keltett fel hálás örömet: — el nem halványuló fényes ragyog — a magyar-láposi róm. hívekkel tett jósaágának érdemgyémántja is s határtalan a felsegített hívek öröme, folytonos a legmélyebb hála, mely buzgó imára serkenti őket,

hogy Istentől állandó egészséget, boldogságot könyörögjenek ő Nagyméltósága számára. Azért sietünk a hívek nevében nyilvánosan is kifejezni legalázatosabb és leghálásabb köszönetünket ő Nagyméltóságának jósaágáért. Isten tartsa meg ő Nagyméltóságát teljes jólétben sokáig, hogy látva számtalan jótételmeinyeinek gyümölcseit, egyházának előhaladását, dicsőségét, — élvezze azt a boldogító öntudatot, mely elfeledtetí a nagy lelkekkel e földi létet és itt is mennyet terem számukra! Miklós Albert plébános, Csizsér Mihály gondnok.

— **Mire jó Csik-megyében az ev. ref. körlelkészség!** Csiksgyörgyön rövid idő alatt két egyén tért vissza az egyedül üdvözítő kath. egyház kebelébe. Névleg: Molnár Zsuzsanna, ev. ref. vallású, 19 éves hajadon, hogy r. k. vallású jegyesével az anyaszentegyház törvényei szerint léphessen házasságra; ujabban pedig Józsa Elek, szintén ev. ref. vallású, 32 éves férfi. Mindketten a szomszéd Háromszék-megyéből származván, mely szerencsések voltak, hogy Csikban is feltalálták azt a fórumot, mely előtt távozásukat s egyszersmind azt is kijelentették, hogy a tévelynek követői továbbra lenni nem akarnak. S erre a nagytitzeletti körlelkészség, úgy látszik nagyon alkalmas és képes is. De hála Istennek csak erre, mert habár hivatalos pecsétjében ott diszeleg — Csikmegye czimere felett a csillag, mint egy jelzésére, hogy „a megtisztított evangéliom“ világa már-már Csiknak látóhatárán is derengeni kezd, e csillag csalóka fénye még senkit el nem vakított, s ezutánra is hisszük, hogy az igazság napját gyöngye pislogásával nem elsötétetni, de még elhomályosítani sem fogja.

— **Pályázat.** A Gyergyószárhegyen megüresedett kath. kántortanítói állásra pályázatot hirdettünk. I Jövedelme: 1, Szárhegy község majorsági pénztárából, évnegyedi előleges részletekben felvehető évi 500 (ötszáz) forint rendes fizetés, 2, átlag mintegy 100 (egyszáz) frt. stola, 3, a telek-könyvi adatok szerint 10 bold szántó és kaszálónak haszonélvezete, 4, alapítványi szent mise után 1 frt 23 kr, 5, egy pityókás kert a régi kántori telken, 6, tisztességes lakás 5 osztályú kőházban, sütő, pincze, gazdasági épületek konyhakerttel. II. Kötelességei: A kántori teendőkvégzése, míg ezek mellett a tanítói teendőket esetről esetre az iskolaszék fogja kijelölni. Felhívjuk pályázni kívánókat, hogy folyamodványaikat keresztlevél, kántortanítói oklevél, szolgálati, orvosi, s netán másnemű képességeikről szóló bizonyítványaikkal felszerelve f. 1893 május 14-ik napjának deli 12 órájáig alulírott elnökhöz sziveskedjenek beadni és ugyanazon napon, a d. u. 2 órakor tartandó kántori próbán megjelenni. Azok, kik karvezetésben gyakorlatlaltal bírnak, előnyben részesülnek. Az itt jelzett kötelező próbán kívül jogában álland minden pályázónak, sőt ajánlatos, hogy a pályázati határidő letelése előtti vasár és tünneppapok egyikén a községben megjelöjék s képességének kifejtése czéljából próbát tartson. — Az állomás elfoglalásáról a püspöki kinevezés vétele után, alulírt elnökség értesítést fog küldeni. Kelt Gyergyószárhegyen, 1893 márcz. 15-én. Az egyházközségi tanács és iskolaszék nevében: Both Ferencz elnök, Buzás János, jegyző.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.
Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, FORSTER JANOS.